

Stratigrafie

- **nauka o stratifikaci, tj. postupném ukládání přírodních či antropogenních uloženin (vrstev) během procesu archeologizace**
- ale také **teorie základních principů archeologického ukládání a také odkryvu archeologických památek**
- **původní teoretické principy převzaty z geologie**, která je zformulovala již v 19. století, tyto pak byli aplikovány v archeologii na rozpoznatelné lidské aktivity:
 - archeologické lokality jsou souvrstvími, které se zkoumají od svrchní ke spodní
 - v zásadě platí, že čím je aktivita umístěna výše je stratigraficky mladší než aktivita položena níže, která je stratigraficky starší – **vertikální stratigrafie**
 - „nejmladší datuje“ - uloženy jsou chronologicky současné nebo mladší než nejmladší nález který obsahují
 - se dvou vzájemně se porušujících se jam je stratigraficky mladší ta, která druhou jámu porušuje - superpozice

V archeologii však musíme vzít v potaz, že archeologická stratifikace má poněkud modifikované principy než stratifikace geologická (Harris 1992, 7). Činnost člověka není náhodná, nýbrž zamýšlená. Člověk pak často vytváří konstrukce, které jsou schopny mnoho déle odolávat pravidlům přirozené stratifikace (vertikální konstrukce, klenební pasy, zděné zahloubené konstrukce – studny, ...). Na druhé straně přenáší materiál pocházející z jiných míst, tudíž materiál který by se sem přírodním způsobem nedostal. Člověk na jedné straně často působí proti procesům přírodní stratifikace, na druhé straně je pak výrazně urychluje. „v procesu archeologizace však může dojít k druhotnému přemístění již jednou uložených aktivit v opačném než přirozeném sledu, vzniká tzv. obrácená – inverzní stratigrafie“.

Další pravidla stratigrafie (Harris 1979):

- pravidlo primární horizontality – tendence vrstev k horizontálnímu uložení
- pravidlo primární kontinuity – primární přirozenost hranic SJ
- pravidlo stratigrafické následnosti – stratigrafické stáří SJ je vymezeno bezprostředně stratigraficky umístěnými SJ nad a pod touto SJ

K vyjádření stratigrafických vztahů slouží tzv. „**Harrisův diagram**“ – **stratigrafická matice**.

Základními stratigrafickými vztahy jsou:

- B je stratigraficky starší (pod) A, nebo obráceně B je stratigraficky mladší (nad) A
- B je totožný s A
- B a A nemají vzájemný stratigrafický vztah

Analýza – syntéza

– základní postup výzkumu v rámci stratigrafické "formulářové" („kontextuální“) archeologie

Archeologický odkryv = terénní analýza

Odkryvem se zkoumaná archeologická lokalita (památky) „rozkládá“ na jednotlivé základní archeologické jednotky (entity) – **stratigrafické jednotky** („kontexty“ – 90. léta, proto „kontextuální archeologie“):

- **vrstvy (vrstvy, uloženy, konstrukce) – trojrozměrné SJ**
- **plochy - výkopy, stykové plochy – „dvojměrné S“**

Zvláštní kategorií je hrob (soubor SJ), svazek SJ (ucelený soubor několika SJ), nebo prvek (nález v rámci SJ), zvláštní označení těchto kategorií vyvolané spíše praktickými potřebami při výzkumu

Jednotlivé odlišené SJ jsou numericky nebo alfanumericky označeny.

Odkryv má probíhat podle stratigrafických jednotek (dále SJ), přičemž se respektuje přirozený sled (**stratifikaci**)– tj. jak se tyto archeologizované pozůstatky jednotlivých aktivit uložily. V zásadě tedy probíhá od svrchní, tedy nejmladší, k nejstarší. Jedná se o sledování **prostorových vlastností** stratigrafických jednotek - tj. o sledování **stratigrafických vztahů**.

Kromě toho si všímáme rovněž jejich formální vlastnosti. SJ jsou písemně (formuláře), graficky (plány) a fotograficky dokumentovány, jakož i a polohopisně i výškopisně zaměřeny.

Movité předměty (či už artefakty, ekofakty, nebo naturfakty), které některé SJ obsahují, jsou primárně označeny příslušným číslem SJ, případně jinými údaji (plocha, sonda, čtverec, datum, číslo sáčku), a odebírány k dalšímu odbornému zpracování.

Postexkavační část = laboratorní a odborná analýza a syntéza terénních struktur

- analýza - zpracování artefaktů a ekofaktů (očistění a konzervace, evidence a inventář, kresebná dokumentace, katalogizace, identifikace a vyhodnocení)
- vyhodnocení dílčích terénních struktur a celkové nálezové situace (evidence, doplnění a přepis terénních formulářů do databáze, digitální zpracování kresebné dokumentace, vyhotovení stratigrafických matic dílčích struktur, členění matic na svazky (kroky), skupiny, fáze, vyhotovení celkové matice výzkumu)